

ČOŽE? MONTESSORI VZDELÁVANIE PRE BÁBÄTKÁ?

S Montessori sa možno stretávate po prvý raz alebo ste už o tom niečo počuli, no doposiaľ ste nevedeli, že Montessori princípy sa dajú využiť i doma. A dokonca aj s bábätkami! No možno patríte k tým, ktorí o Montessori zásadách a bábätkách už vedia. Táto časť slúži ako úvod pre začiatočníkov, aj ako menšie osvieženie pamäti pre zasvätených. Poskytuje stručný prehľad o Montessori vzdelávaní a o tom, ako ho možno uplatniť špeciálne pri bábätkách. Vzdelávanie, o ktorom hovoríme v Montessori, sa nedeje len v triede a neobmedzuje sa iba na tradičný pojem učiteľa, ktorý dieťa učí a vedie. Namiesto toho zahŕňa všetko, čo robíme s deťmi, a každý moment, ktorý prežívajú od samého začiatku.

Montessori je filozofia snažiaca sa podporovať prirodzený vývoj dieťaťa na maximum. Vzdelávanie považuje za nástroj na podporu tohto procesu a verí, že takéto učenie sa môže začať ihneď od narodenia. To znamená, že sa dá uplatniť aj pri bábätkách.

„Prvá hodina vzdelávania prichádza už hodinu po narodení. Od chvíle, keď zmysly novorodenca začnú prijímať podnety z prírody, ich príroda začína vychovávať. Na to, aby ste dokázali trpezlivo čakať, kým dospejú, je potrebná veľká sila.“

– Johann Heinrich Pestalozzi

STRUČNÁ HISTÓRIA MONTESSORI

Maria Montessoriová bola talianska lekárka a vedkyňa v oblasti antropológie. Montessori vzdelávanie vyrástlo z jej práce so zaostalými deťmi. Doktorka Montessoriová verila, že deti potrebujú okrem tela vyživovať aj svoju myseľ. Zistila, že potrebujú väčšiu stimuláciu, a preto do vzdelávania začlenila materiály a techniky na cibrenie zmyslov vyvinuté francúzskymi lekármi Jeanom-Marcom-Gaspardom Itardom a Edouardom Seguinom. Po tom, ako chvíľu pracovala s deťmi, ich prihlásila na celoštátnu skúšku. Dosiahli úroveň zdravých detí – inšpirujúci výsledok. Deťom sa veľmi dobre darilo, prekonalí očakávania a ona začala premýšľať, či by jej novoobjavená metóda mohla fungovať aj pre ostatné deti.

Doktorka Montessoriová využila ponuku riaditeľa Rímskej spoločnosti pre účelné stavebníctvo (Eduardo Talamo), aby v nových nájomných domoch v San Lorenze zriadila detské útulky pre bezprizorné deti pracujúcich rodičov. Novovzniknutú materskú školu nazvala *Casa dei Bambini*, čo znamená „Dom detí“.

Doktorka deti v škôlke pozorovala podobne ako vedec pracujúci na experimente. Na základe pozorovaní vykonala potrebné úpravy a svojimi zisteniami bola doslova ohromená. Zistila, že o deťoch koluje veľa mylných predstáv a že v správnom prostredí prekvitajú spôsobom, ktorý predtým považovali za nemožný. Boli schopné, opatrné, milé, nesebecké a dokázali sa veľa naučiť, ak sa ocitli v bohatom vzdelávacom prostredí, v ktorom mali čo skúmať. Ľudia z celého sveta navštevovali Dom detí v San Lorenze, aby si preštudovali Montessoriovej program a absolvovali školenie. Potom odišli domov, aby založili vlastné školy a vzdelávacie kurzy.

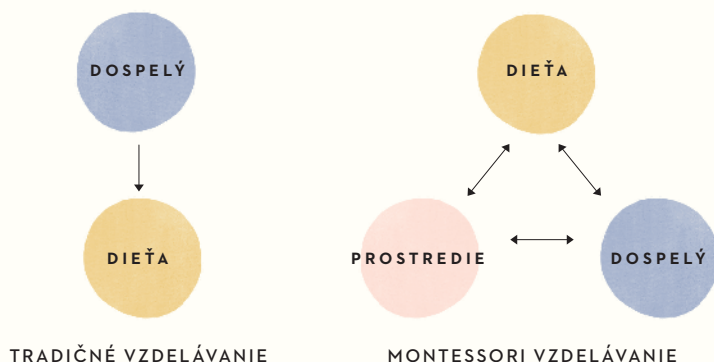
Jej školenia často absolvovali mnohé mladé matky, ktoré prichádzali so svojimi deťmi. Doktorka Montessoriová pozorovala tieto deti a všímala si, že z predtým problémových detí sa stali akoby „iní“ ľudia – disciplinovaní, poriadkumilovní a ohľaduplní. To vzbudilo doktorkin záujem. Naďalej ich pozorovala a svoje myšlienky si zapisovala. Neskôr spolupracovala s pracovníkmi perinatálnej kliniky a podieľala sa na založení pôrodného centra, jaslí a školiaciach programov *Assistants to Infancy* v Ríme.

Doktorka Montessoriová uverila, že vzdelávanie by sa malo začať od narodenia.

ČO JE MONTESSORI?

Montessori sa líši od tradičného vzdelávania, kde učiteľ stojí pred triedou a hovorí deťom, čo sa musia naučiť. Namiesto toho Montessori vidí každé dieťa (a bábätko) ako jedinečné, disponujúce vlastným jedinečným spôsobom učenia sa, jedinečnými záujmami a jedinečnou časovou osou.

Montessori pedagóg zariaďuje triedu a snaží sa vytvoriť bohaté vzdelávacie prostredie. Dieťa má slobodu vybrať si činnosť, na ktorej chce pracovať (buď samo, s iným dieťaťom alebo v skupinách), a učiteľ bude sledovať, kto potrebuje pomoc alebo kto potrebuje ďalšiu lekciu. V triede sa nachádzajú deti rôzneho veku, pričom staršie deti budú vzorom pre tie mladšie a budú im môcť pomôcť. Staršie deti tak získajú šancu zdokonaľiť si svoje vlastné vedomosti a znalosti a mladšie deti sa prirodzene veľa naučia pozorovaním starších detí.

Pri prvom pohľade na Montessori triedu je ťažké uveriť, že nikto nehovorí deťom, čo majú robiť, a že majú vlastnú motiváciu naučiť sa ovládať nové zručnosti a získavať nové znalosti.

Podobne i v našich vlastných domovoch môžeme vytvárať krásne priestory, ktoré budú bábätká inšpirovať. Správne zvolené predmety a hračky ich môžu nabádať k skúmaniu a rôznym aktivitám. Našou úlohou je pozorovať ich a zistiť, kedy potrebujú pomoc. Objavovanie tiež môžeme nechať na bábätká.

NIEKTORÉ DÔLEŽITÉ MONTESSORI PRINCÍPY

Montessori filozofia je založená na určitých základných princípoch, medzi ktoré patrí pochopenie povahy, charakteristík a potrieb nášho dieťaťa. Pochopenie týchto zásad je kľúčové pri používaní Montessori metódy s našimi bábätkami.

1. Absorbujúca myseľ

Absorbujúca myseľ je zvláštny stav mysle, ktorý majú deti od narodenia až do veku okolo 6 rokov. Umožňuje im ľahko sa učiť, porozumieť vlastnostiam a kultúrnym prvkom svojho bezprostredného okolia. Robia to nevedomky a bez námahy. Vidia a počujú veci okolo seba, absorbujú ich do seba a potom jedného dňa, bez vynaloženia akéhokoľvek úsilia, zopakujú to, čo „nasali“. Práve absorbujúca myseľ deťom uľahčuje naučiť sa jazyk, ktorým sa hovorí v ich blízkosti. Preto deti preberajú rovnaké gestá ako ľudia, s ktorými trávajú čas, alebo sa ľahko naučia tancovať, ak sú obklopené tanečníkmi. Každý aspekt životného prostredia – hmotný (ako jazyk) alebo nehmotný (ako naše postoje) – dokážu absorbovať už i tie najmenšie deti.

Na základných školách sa zvykne robiť obyčajný experiment, keď deti umiestnia stonku rastliny alebo zeleru do šálky vody s trochou potravinárskeho farbiva. Potom pozorujú listy a okvetné lístky, ako menia farbu. Presne takto funguje absorbujúca myseľ dieťaťa – pohltí vlastnosti prostredia, ktoré sa potom stávajú neoddeliteľnou súčasťou dieťaťa.

Absorbujúca myseľ je skvelý nástroj, ale ako väčšina takých, i jej výhody závisia od toho, ako ich použijeme. Preto ju musíme brať nielen ako obrovskú príležitosť, ale aj obrovskú zodpovednosť.

„Deti vstrebávajú život okolo seba. To, čo ich myseľ absorbuje, sa stáva ich súčasťou.“

– Dr. Maria Montessoriová, *Absorbujúca myseľ*

Poznať pravdu o detskej myšli je pre nás rodičov veľký dar. Môžeme modelovať správanie a prístupy, ktoré chceme, aby si naše dieťa osvojilo, obklopiť ho krásou a prírodou, hovoriť s ním kvetnatým jazykom a poskytnúť mu bohaté skúsenosti s vedomím, že už od narodenia absorbuje všetky tieto veci, ktoré sa stanú jeho neoddeliteľnou súčasťou.

2. Ľudské tendencie

Ľudia sa rodia s prirodzenými inštinktmí alebo sklonmi. Tieto tendencie riadia naše správanie, vnímanie a reakcie na zážitky.

Keď pochopíme, čo môže byť príčinou správania detí – ich štandardné ľudské sklony – dokážeme lepšie vnímať a interpretovať ich potreby a primerane na ne reagovať.

Nasledujúce sklony sú evidentné už v ranom detstve:

Orientácia

Je to túžba vedieť, kde sa nachádzame, zoznámiť sa so svojím okolím a získať predstavu o tom, čo sa deje okolo nás. V dospelosti, keď ideme na nové miesto, sa často pokúšame riadiť podľa známych orientačných bodov. Môžeme tiež nájsť osobu, ktorá ho pozná a odvedie nás tam, prípadne nás aspoň nasmeruje. Táto potreba je prítomná aj u bábätiok. I ony chcú poznať svoje okolie a dianie okolo seba. Môžeme im pomôcť a poskytnúť im známe značky alebo spojenia.

Keď sa bábätko narodí, planéta Zem je preň úplne nové prostredie bez akýchkoľvek „záchytných bodov“. Matkin hlas a tlkot srdca – ktoré počulo už v maternici – sú však známymi orientačnými bodmi, ktoré mu môžu pomôcť nadobudnúť prehľad o novom prostredí. Jeho ruky sú ďalšou známou oporou. Dotýkalo sa nimi tváre a hýbalo nimi, keď bolo v maternici, takže v týchto svojich známych priateľoch dokážu nájsť istotu. Tieto záchytné body bábätkám často nevedomky odoberáme, keď im na ruky natiahneme rukavice alebo ich oblečieme či zabalíme spôsobom, ktorý im obmedzuje prístup k rukám alebo voľný pohyb.

Závesné ozdoby, obrázky v detskej izbe, nábytok alebo miesta určené na rôzne činnosti môžu bábätku čoskoro poslúžiť ako nové záchytné body. Tie budú neustále pribúdať, ako bude drobček rásť, ale prítomnosť a hlas rodičov mu bude i naďalej slúžiť ako orientačný bod.

Poriadok

Ako ľudské bytosti túžime po dôslednosti. To isté platí pre bábätká. Poriadok a dôslednosť im pomáha zorientovať sa a cítiť sa bezpečne. V okolí nášho dieťatka musí mať všetko svoje

miesto. Jeho denný harmonogram musí byť predvídateľný. Bábätkám môžeme pomôcť tým, že im vytvoríme usporiadané prostredie, každodennú rutinu a oporné body, ktoré im pomôžu uvedomiť si, kde sa nachádzajú alebo čo ich čaká. Aj jednotlivé aktivity môžu mať svoje miesto – počnúc od miesta na krmenie, spanie, fyzickú starostlivosť, pohyb a hranie. Dokonca môžeme zájsť ešte o kúsok ďalej a vybrať určité miesta i pre predmety v jeho okolí.

Komunikácia

Komunikácia je spôsob, akým sa delíme o svoje pocity, skúsenosti, myšlienky a potreby. Ľudia sú schopní komunikovať od narodenia. Bábätká komunikujú gestami, rečou tela, plačom (áno, dávajú nám vedieť, že niečo potrebujú), ťľabotáním a napokon aj slovami. Venujú nám pozornosť, absorbujú a postupne začínajú rozumieť tomu, ako s nimi komunikujeme. Všetci sme od úplného začiatku naprogramovaní na obojsmernú komunikáciu.

Preto môžeme s dieťaťom komunikovať tak, že sa s ním budeme rozprávať, usmievať sa, primerane gestikulovať a uvedomovať si aj reč svojho tela. I spôsob, akým sa bábätká dotýkame, je preň formou komunikácie a správou, ktorú k nemu vysielame. Môžeme tiež počúvať a snažiť sa porozumieť, ako bábätko komunikuje s nami, čím dokážeme uspokojiť jeho potreby.

Prieskum a aktivita

Ľudia sú prieskumníci. Reagujú na svoje okolie, pretože mu túžia porozumieť a podmaniť si ho. Bábätká sa na veci dívajú, ochutnávajú ich, ovoniávajú, dotýkajú sa ich, premiestňujú ich, trieskajú nimi, odhadzujú ich a spravidla ich skúmajú. Vďaka tomu dokážu pochopiť, ako veci fungujú. Na tento prieskum im musíme dať príležitosť. Bábätku môžeme poskytnúť veci na skúmanie, dať mu čas na prieskum a zaistiť, aby prostredie, ktoré skúma, bolo bezpečné.

Riešenie problémov

My ľudia máme tendenciu riešiť problémy pomocou zapojenia matematického myslenia. Bábätká často nevedomky oberáme o možnosti splniť si túto potrebu. Možno sa čudujete, aké problémy by už len bábätko mohlo riešiť. Ide o jednoduché záležitosti, ako napríklad vziať si hračku bez toho, aby mu ju niekto podal; nájsť matkinu bradavku či fľašu pomocou čuchových senzorov a zraku namiesto toho, aby sme mu ju vložili do úst; doplaziť sa k lopte samostatne a nenechať si ju priniesť; prísť na to, ako si uvoľniť ruku, keď sa mu zasekne kdesi pod zadočkom. Tieto malé príležitosti umožňujú dieťaťu zistiť vzdialenosť, zvažovať možnosti a riešiť problémy, čím sa stretáva s využitím matematického myslenia. Tieto typické ľudské sklony môžeme u dieťaťa podporiť tak, že mu poskytneme príležitosti na voľnú hru a skúmanie.

Opakovanie

Sledujme bábätko, ktoré sa učí sedieť, stáť alebo chodiť. Dieťaťko sa často postaví, sadne si alebo kľakne a potom sa postaví zas. Ak ho nič nevyrušuje, bude to skúšať opakovane. Ako sa hovorí, opakovanie je matka múdrosti. Umožňuje nám osvojiť si nové zručnosti. Keď budeme sledovať bábätko, ktoré dokola niečo skúša, nepodľahnime panike a nemyslime si, že sa trápi, potrebuje pomoc alebo sa nudí. Dajme mu radšej príležitosť, čas a priestor na opakovanie.

Abstraktné obrázky a predstavivosť

Abstrakcia je schopnosť vidieť za hranice konkrétneho, interpretovať a zovšeobecňovať svet. Znamená to predstaviť si nápady, koncepty alebo fyzicky neprítomné veci. Od útleho detstva sme schopní vidieť predmety, ktoré nie sú postavené priamo pred nami, a vymyslieť riešenia, ako uspokojiť svoje potreby. Bábätko sa dozvie, že má matku alebo otca, aj keby jeden z jeho rodičov nebol práve v miestnosti. Hľadá veci, ktoré nie sú prítomné.

Potreba a schopnosť predstavivosti nám tiež pomáhajú riešiť mnohé problémy. Predstaviť si niečo si vyžaduje znalosť a pochopenie reality. Bábätko je schopné porozumieť tomu, čo je pohár a na čo sa používa, pretože ho niekde videlo, používalo alebo sledovalo, ako ho používa iná osoba. Sedemmesačné bábätko, ktoré už predtým použilo pohár, sa pokúsi napiť sa z iného predmetu podobného poháru. Dozaista sa stretneme i s tým, že naše bábätko bude vo fáze raného detstva používať diaľkový ovládač ako telefón. Aj keď je táto tendencia s pribúdajúcim vekom silnejšia a zreteľnejšia, prítomná je už od narodenia. Z toho vyplýva, že aj deti potrebujú veľa praktických skúseností, pretože práve na nich je postavená ich schopnosť predstavivosti a abstraktného myslenia.

3. Senzitívne obdobia

V senzitívnom období má bábätko zvýšenú citlivosť na určité podnety nachádzajúce sa v jeho okolí. Intenzívne sa zaujíma o určité činnosti alebo aspekty prostredia, ktoré rozvíjajú konkrétne zručnosti napr. chodenie, lezenie atď. Obyčajne vidíme, kedy je dieťa v určitom senzitívnom období, pretože sa intenzívne a opakovane zaujíma o túto oblasť. Ak má dieťa opakovane sklon k niektorým činnostiam, zrejme ho v tomto momente niečím neodolateľne priťahujú. Ide o prechodnú vlastnosť, ktorá zaniká, keď bábätko danú schopnosť získa. V tomto období sa absorbujúca myseľ bábätka sústreďuje na určité podnety z jeho okolia.

V období senzitívnom na pohyb sa bábätko od prevalenia cez plazenie dostane až k chôdzi. Poznáme tiež iné senzitívne obdobia zamerané napríklad na jazyk, prijímanie pevnej stravy, malé veci (detaily) a poriadok. Každé z týchto senzitívnych období umožňuje dieťaťku získať nové zručnosti a stať sa nezávislejším.

Niektoré zo senzitívnych období v ranom detstve sú:

Poriadok: Bábätká sú citlivé na poriadok. Zdá sa, že túžia po poriadku hmotným aj nehmotným spôsobom. Bábätko, ktoré vždy položíme na ľavú stranu postele, si môže všimnúť a reagovať negatívne, ak ho umiestnime napravo. Dieťaťku môžeme pomôcť tým, že mu vytvoríme usporiadané prostredie, kde má všetko svoje miesto. Môžeme sa tiež striktne držať denného harmonogramu a dodržiavať pri starostlivosti oň presnú rutinu. Rovnako ako keď pomáhame pri orientácii (pozri stranu 16), týmto bábätku poskytujeme orientačné alebo záchytné body, ktoré mu pomáhajú vnímať poriadok. Tieto referenčné body môžu byť tiež sluchové (zvuk alebo pieseň) alebo dokonca čuchové (vôňa, ktorá dieťaťu oznámi, že je čas ísť do postele alebo iná, ktorá signalizuje čas na jedlo).

Pohyb: Od narodenia sa mnohé bábätká nachádzajú v období senzitívnom predovšetkým na pohyb. V prvom roku života prechádzajú mnohými fázami pohybu, ktoré si chcú osvojiť. Naučia sa načahovať, uchopiť veci, váľať sa, plaziť sa, sedieť, stáť a chodiť spolu s mnohými fázami medzi nimi. Aby sa dieťaťku darilo v rámci jednotlivých fáz čo najlepšie, môžeme podporiť jeho úsilie v tomto období tým, že mu pripravíme bezpečné prostredie, v ktorom sa môže pohybovať, a zároveň mu poskytneme čas a príležitosť na pohyb.

Jazyk: Dieťa vo veku 0 – 6 rokov má jedinečnú možnosť osvojiť si akýkoľvek jazyk. Táto tendencia je spojená s ľudskou potrebou komunikovať. Jazyk stojí v centre pozornosti od samého narodenia, aby si bábätko mohlo osvojiť zručnosti potrebné na komunikáciu. Ak budeme pozorovať trojmesačné bábätko, keď s ním hovorí dospelý, uvidíme, ako sa zameria na zvuk a bude sledovať pohyb pier dospelého. Tvrdo pracuje na vytváraní vlastných zvukov a osvojovaní si jazyka. Väčšinu tejto práce na začiatku takmer nepostrehneme, ale i tak sa deje.

Bábätkám môžeme pomôcť tak, že sa s nimi budeme rozprávať od úplného začiatku a budeme používať bohatý a krásny jazyk. Nemusíme kričať, mumlať ani používať vymyslené slová. Namiesto toho používajme tie najkrajšie slová, aké môžeme, pomenovávejme predmety, s ktorými sa bábätko stretáva, rozprávajme sa s ním o tom, čo sa deje okolo neho, a tiež počúvajme a uznávajme, keď komunikuje pomocou rozličných zvukov a blabotania.

Zvyknime si rozprávať sa s bábätkom od narodenia. Keď ho ráno zdvihneme, môžeme povedať niečo ako: „Dobré ráno, slniečko! Vyspalo si sa dobre?“ Počkajme na odpoveď. Môže to byť úsmev alebo mierny pohyb a podľa toho môžeme odpovedať: „Áno, si vyspinkaný. Dnes sa pôjdeme prejsť do parku, ale najskôr ti vymeníme plienku. Môžem ťa zdvihnúť?“

Prijímanie pevnej stravy: Toto obdobie sa sústreďuje predovšetkým na zavedenie pevnej stravy do jedálneho lístka bábätka a učenie sa o svojom tele. Je to fáza, keď dieťa začne

prejavovať očividný záujem o jedlo, bude siahať po našom jedle a doslova slintať. Toto obdobie obvykle nastáva v čase, keď sa dieťaťku tlačia zuby. Je to ideálny čas na pomalé a jemné zavádzanie tuhej stravy do jedálneho kôšika.

Asimilácia obrazov a malých predmetov: Zdá sa, že bábätká v období od narodenia do 3 rokov majú veľký záujem o detaily a malé predmety. Rady sa pozerajú na obrázky, dokážu sa na ne dívať dlho a uprene. Môžeme im zavesiť obrázky pre deti v ich výške a dať im čas, aby si ich poriadne prezreli. Ak si všimneme, že sa naše dieťa na niečo pozerá, keď sme v pohybe, zastavme sa a dajme mu čas, aby si všetko preštudovalo. Keď stratí záujem, určite nám to udrie do očí. Prechádzajme sa pomaly a nechajme ho dívať sa okolo seba. Keď bábätko trochu podrastie, môže ho tiež baviť pozeráť sa na knižné ilustrácie s bohatými detailmi.

4. Pozorovanie

Teraz, keď poznáme podstatu detskej mysle, potreby a sklony bábätiek i spôsoby ako fungujú senzitívne obdobia, môžeme tieto znalosti použiť v rodičovstve prostredníctvom pozorovania.

Keď začneme bábätko pozorovať, určite si všetky vymenované aspekty všimneme. Poďme sa teda pozrieť bližšie na to, čo sa môže diať v jeho vnútri. Pozorovanie je skutočným kľúčom k použitiu Montessori princípov s našim bábätkom. Práve ono nám pomôže spoznať naše dieťa a primerane naň reagovať.

Pozorovanie nám umožňuje:

- **Pochopiť a sledovať vývoj bábätka:** Keď bábätko pozorujeme, môžeme si všimnúť jemné zmeny v jeho schopnostiach a vytvoriť mu prostredie a aktivity, ktoré budú preň tou správnou výzvou. Prostredníctvom pozorovania môžeme zistiť, či má možnosť naplniť svoje bežné ľudské potreby. Má možnosť slobodne skúmať svoje okolie? Dostáva príležitosti na opakovanie?
- **Všimnúť si úsilie, ktoré bábätko vynaloží, a schopnosti, ktorým sa priúča:** Všimajme si, ako bábätko reaguje na svoje okolie: Ako používa svoje zmysly na interakciu s prostredím? Pozoruje ho očami? Ochutnáva? Dotýka sa ho? Testuje? Pokúša sa ho upraviť? Sú jeho činy úmyselné? Aký by mohol byť jeho zámer?
- **Identifikovať senzitívne obdobia:** Sledujme, na čo sa v súčasnosti zameriava záujem a pozornosť dieťaťa. K čomu sa neustále vracia alebo čo dokola opakuje?
- **Rozpoznať a odstrániť prekážky vo vývoji dieťaťa:** Aké prekážky bránia jeho pohybu, komunikácii a aktivite? Čo môže zasahovať do jeho nezávislosti?

- **Vedieť, kedy pomôcť, a aký druh pomoci mu ponúknuť:** Ak sa napríklad dieťa pokúša plaziť, ale jeho oblečenie ho obmedzuje v pohybe, môžeme ho prezliecť alebo mu jemne vyslobodiť nohu z oblečenia.

Junnifa objavila silu pozorovania pri jej prvom dieťati.

Počas prvých troch mesiacov si jej syn zvykol zdriemnuť na jej posteli. Obvykle spal asi 2 až 2,5 hodiny. Keď mal niečo vyše 3 mesiacov, rozhodla sa uložiť ho do nízkej postieľky v jeho izbe (čo je to nízka posteľ si podrobne vysvetlíme neskôr na strane 59). Držala ho v náručí, kým nezaspal, a potom ho uložila. Myslela si, že denný spánok bude ideálny na to, aby si začal zvykať na svoju izbu a postupne tam aj v noci spávať vo svojej posteli. Keď ho však uložila, zobudil sa asi o 40 minút. Spal teda oveľa kratšie ako normálne, takže si hneď pomyslela, že nízka posteľ nebol dobrý nápad. Obrátila sa na jednu z jej Montessori mentoriek, Pilar Bewleyovú, ktorá sa jej opýtala, čo si všimla pri pozorovaní svojho syna. Junnifa si uvedomila, že ho vôbec nesledovala.

Keď ho teda na druhý deň uložila, aby si zdriemol v jej izbe, zostala pri ňom a pozorovala ho. Všimla si, že spal asi 40 minút, potom sa zobudil, zdvihol hlavu, rozhladol sa a potom si ľahol zasa spať a celkovo spal viac ako 2 hodiny. Na druhý deň urobila to isté, ale v jeho izbe. Položila ho a po asi 40 minútach sa zobudil rovnako ako deň predtým, zdvihol hlavu a poobzeral sa okolo seba a na jeho tvári si všimla zmenu. Nevedel, kde je. Bol dezorientovaný! Začal plakať, zdvihla ho... Na problém prišla.

Nasledujúcich pár dní strávili Junnifa a jej syn viac času v jeho izbe, keď bol hore. Teraz vedela, že sa počas poobedného zdriemnutia zobudí približne po 40 minútach, takže zostala nablízku, aby ju – svoj záchytný bod – uvidel, keď sa začne obzerať po izbe a vrátil sa späť k spánku. Na čelo postele mu nalepila obrázok ich rodiny a postupne ho začala sledovať z diaľky. Zobudil sa, rozhladol sa, chvíľu hľadel na obrázok a zaspal. Junnifa ho prestala kontrolovať po niekoľkých dňoch a zvuk vydal iba vtedy, keď sa zobudil asi po 2 hodinách. Pozorovanie nám pomôže porozumieť správaniu, potrebám a tendenciám nášho bábätka i spôsobu, ako na ne reagovať.

(pokračovanie na strane 24)

ČO MÔŽEME POZOROVAŤ

POHYB

- Fyzická reakcia na zrakové alebo sluchové podnety.
- Reflexívne pohyby; úmyselné pohyby.

JEMNÉ MOTORICKÉ ZRUČNOSTI

- Ako bábätká uchopia a držia predmety.
- Ktoré prsty a ktorú ruku používajú.
- Aký úchop používajú pri hrkálke alebo lyžičke.
- Aké motorické schopnosti si precvičujú, napríklad skúšajú kliešťový úchop alebo si tlačia prsty proti dlani.

HRUBÉ MOTORICKÉ ZRUČNOSTI

- Ako sa posadia alebo postavia.
- Ako chodia - vzdialenosť nôh alebo pohyby rúk.
- Rovnováha.
- Či si vyberajú aktivity na rozvoj hrubej motoriky.
- Či im prostredie pomáha alebo bráni v pohybe.

KOMUNIKÁCIA

- Zvuky, ktoré vydávajú na komunikáciu.
- Úsmev.
- Plač - intenzita, hlasitosť, trvanie.
- Reč tela.
- Ako sa vyjadrujú.
- Očný kontakt počas rozhovorov.
- Použitý jazyk.
- Ako reagujeme na ich komunikáciu.

KOGNITÍVNY VÝVOJ

- Čo ich zaujíma.
- Čo si precvičujú a čo sa učia ovládať.
- Aktivity, ktoré zvládnu dokončiť.
- Ako dlho zostanú pri určitej činnosti.
- Koľkokrát aktivitu opakujú alebo skúmajú iným spôsobom.

SOCIÁLNY VÝVOJ

- Interakcie s ostatnými - súrodencami, ostatnými deťmi/bábätkami a dospelými.
- Či pozorujú ostatných.
- Ako žiadajú o pomoc.
- Či iniciujú interakcie.
- Ako ostatní reagujú na ich pokusy.
- Ako reagujú na ľudí, ktorých nepoznajú.

EMOCIONÁLNY ROZVOJ

- Kedy plačú, usmievajú sa alebo smejú.
- Ako ich možno najlepšie upokojiť alebo ako sa upokojia sami.
- Ako reagujú na cudzích ľuďoch.
- Ako zvládajú chvíle odlúčenia.
- Ako to zvládajú, keď im niečo nejde.

KRMENIE

- Prsia alebo fľaša, vrátane množstva alebo dĺžky kŕmenia.
- Čo a koľko bábätko je.
- Ako je/bol stanovený rozvrh.
- Kto bábätko kŕmi.
- Ako dieťa prestáva prijímať potravu.
- Či bábätko patrí k pasívnym alebo aktívnym jedákam – treba ho kŕmiť alebo sa nakŕmi samo.
- Či je podporované v tom, aby prijímalo stravu samo, alebo sa to už naučilo.
- Ak bábätko prijíma pevnú stravu, aké potraviny dostáva a ako často,
- Ako reaguje na pokusy dospelých o kŕmenie, pokusy o komunikáciu, polohy tela.

SPÁNOK

- Rytmus spánku/bdenia.
- Nočný rozvrh.
- Ako bábätko zaspáva.
- Kvalita spánku.
- Poloha počas spánku.
- Ako prechádza k bdeniu – doba, temperament po prebudení.

NEZÁVISLOSŤ

- Symbiotický vzťah s matkou a ostatnými členmi rodiny.
- Či bábätko dostáva podporu, alebo skôr prekážky pri svojom úsilí o nezávislosť.

OBLEČENIE

- Či oblečenie bábätku pomáha, alebo ho brzdí v pohybe a nezávislosti.
- Či sa bábätko pokúša obliecť, alebo vyzliecť sa.
- Či vyjadruje preferencie týkajúce sa oblečenia.

SEBAPOZOROVANIE

- Zaznamenajme si našu komunikáciu – čo hovoríme a ako komunikujeme s bábätkom.
- Čo nám napadne, keď pozorujeme svoje dieťa.
- Ako reagujeme, ak bábätko nechce jesť ani spať.
- Čo hovoríme, keď bábätko robí niečo, čo sa nám páči alebo nepáči.

(pokračovanie zo strany 21)

Bábätka môžeme pozorovať cielene alebo iba tak. Kedykoľvek trávime čas so svojimi deťmi, môžeme ich sledovať s túžbou skutočne ich vidieť a porozumieť im. Môžeme si tiež stanoviť čas na rutinné formálne pozorovanie a zapísanie si toho, čo sme vypozorovali, presne ako vedec študujúci ich pohyby, zvuky; veci, na ktoré sa zameriavajú; ako jedia, spia, hrajú sa; a akékoľvek ich sociálne interakcie.

Pozorovanie vedie k ešte hlbšiemu porozumeniu a väčšej láske k nášmu bábätku, ako i k úcte k jeho schopnostiam.

- Keď aktívne pozorujeme, môžeme sa snažiť byť čo najmenej viditeľní, aby sme mohli pozorovať činy bábätka nezávisle od našej prítomnosti.
- Keď si všimneme, že sa bábätko na niečo sústreďí, dokonca aj na niečo také jednoduché, ako je pozeranie sa na vlastné ruky alebo hranie sa s nohami, je dôležité, aby sme ho neprerušovali. Keď pozorujeme svoje dieťa, naučíme sa rozpoznávať jeho úžasné schopnosti a môžeme mať v tej chvíli nutkanie pochváliť ho alebo mu vzdať hold, ale ak je to možné, mali by sme mať stále na pamäti, že našou úlohou je bábätko sledovať a nezasahovať ani neprerušovať jeho sústredenie a zameranie.

5. Pripravené prostredie

Doktorka Montessoriová pomenovala priestory, ktoré vytvárame na učenie, ako „pripravené prostredie“. Keď sa pozrieme na potreby nášho dieťaťa, dokážeme presne stanoviť, čo potrebuje pre svoj vývoj. Tento priestor navyše môžeme prispôbovať podľa toho, ako dieťa rastie. Môžu to byť vnútorné priestory, vonkajšie priestory v prírode a dokonca ľudia v živote nášho dieťaťa. Vytvoríme mu bohaté miesto na učenie sa, kde sa bude cítiť bezpečne a môže veselo objavovať svet.

„Obdobie raného detstva je bezpochyby tým najbohatším obdobím v živote človeka. Malo by byť plné vzdelávania a to všetkými možnými a mysliteľnými spôsobmi. Plytvanie časom, ktorý nám poskytuje toto obdobie, nemôžeme nikdy a ničím nahradiť. Namiesto toho, aby sme ignorovali prvé roky života našich detí, je našou povinnosťou kultivovať ich s maximálnou starostlivosťou.“

– Dr. Alexis Carrel (citovaný Dr. Montessoriovou v diele *Absorbujúca myseľ*)

CVIČENIA PRE RODIČOV

- Zamýšľame sa nad tým, čo naše bábätko absorbuje?
- Všimli sme si nejaké príklady toho, ako bábätko odzrkadľuje to, čo vidí alebo prežíva?
- Aké známe záchytné body poskytujeme bábätku, aby sme mu pomohli zorientovať sa?
- Dokážeme spomaliť a dopriať svojmu dieťaťu čas a príležitosť, aby stihlo zachytiť detaily z okolitého prostredia?
- Nájďme si čas na lepšie spoznanie svojho dieťaťa tým, že ho budeme pozorovať?
- Pozrime sa na náš domov - na prostredie, ktoré sme nachystali nášmu dieťaťu -, aby sme zistili, čo mu ponúkame.

Simone Davies a Junnifa Uzodike

Montessori pre bábätká

Prvé slovenské vydanie.

Vydalo vydavateľstvo Lindeni v roku 2022
v spoločnosti Albatros Media Slovakia, s. r. o.,
so sídlom Mickiewiczova 9, Bratislava, Slovenská republika.

Číslo publikácie XXXX

Zodpovedná redaktorka Ľuba Nguyenová Anhová

Z anglického originálu The Montessori Baby,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Workman Publishing v roku 2021,
preložila Radka Smržová.

Odborná korektúra Ivana Vonkomerová

Sadzba Dagmar Hajdajová

Tlač XXXX

Cena uvedená výrobcom predstavuje nezáväznú odporúčanú spotrebiteľskú cenu.

Objednávky kníh:

www.albatrosmedia.sk

eshop@albatrosmedia.sk

tel.: 02/4445 2046

ALBATROS MEDIA